

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN OBNOVY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

UDRŽITELNOST ADITIVNÍCH TECHNOLOGIÍ

V RÁMCI PŘEDMĚTU:
KONSTRUKČNÍ PROJEKT (ZIP)

Ing. Vítězslav Sobol

Projekt „Akcelerace zelených dovedností a udržitelnosti na VUT v Brně“,
Registrační číslo NPO_VUT_MSMT-2143/2024-5

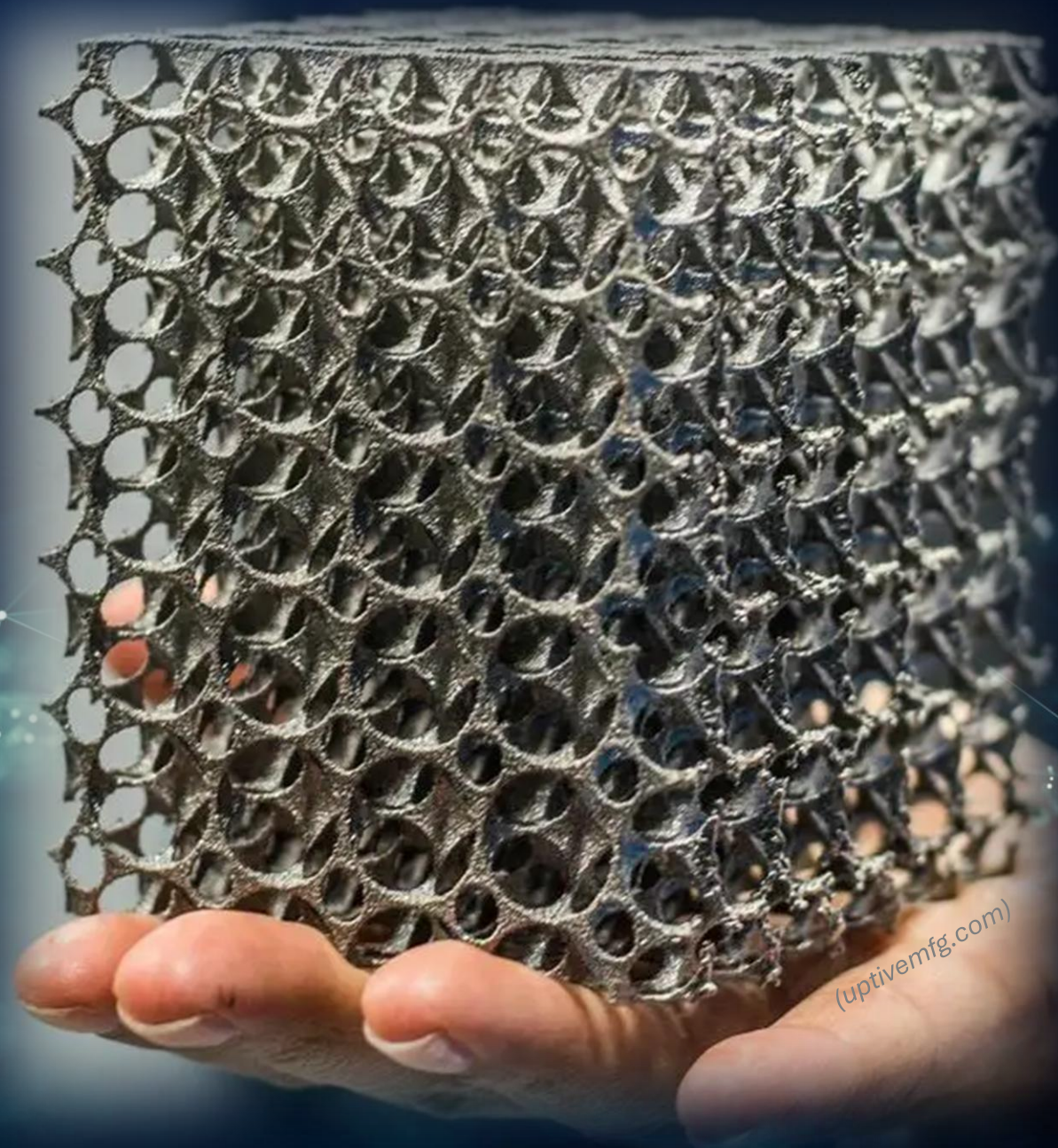
UDRŽITELNOST ADITIVNÍCH TECHNOLOGIÍ

Obsah prezentace

- Představení aditivních technologií (AT)
- Jak je možné využít AT ve prospěch udržitelného designu?
- Případové studie: Jaký dopad má použitý materiál a technologie?
- Seznam použitých zdrojů

ADITIVNÍ TECHNOLOGIE (ÚVOD)

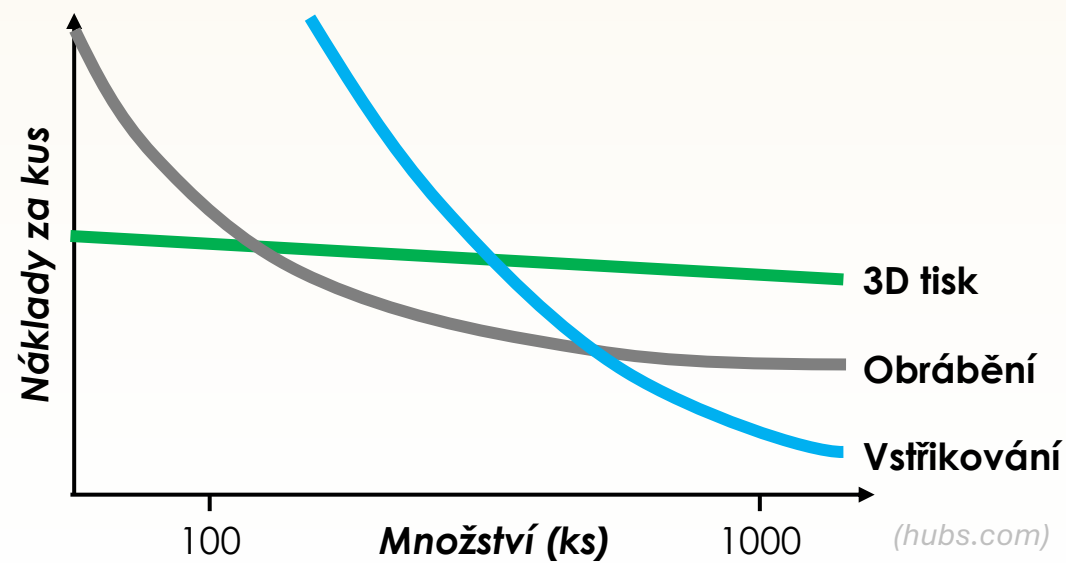
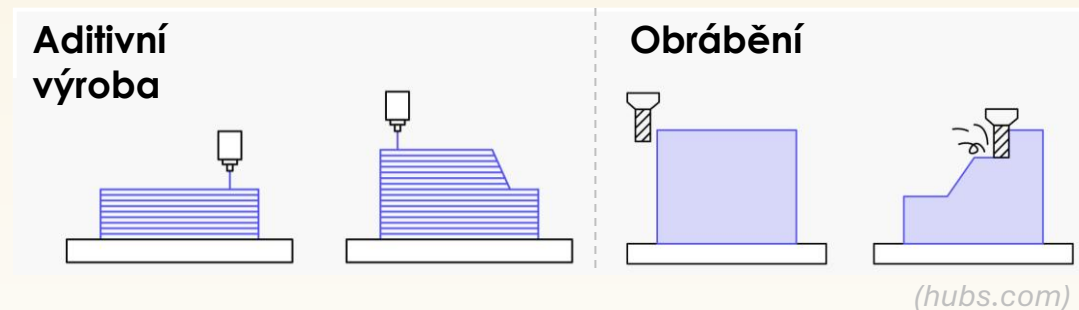

(uptivemfg.com)

ADITIVNÍ TECHNOLOGIE

Základní informace

- Vznik v 80. letech 20. stol.
- **Výhody**
  - + komplexní geometrie (3D → 2D)
  - + bez potřeby speciálních nástrojů
  - + rychlé prototypování (24h, R&D)
  - + neobrobitelné materiály (TPU, superslitiny)
  - + jednodušší výrobní řetězec, flexibilita
- **Nevýhody**
  - pro menší výrobní série (1 ÷ 250 ks)
  - horší kvalita povrchu a přesnost
  - post-processing
  - anizotropní mech. vlastnosti

ADITIVNÍ TECHNOLOGIE

Hlavní technologie a materiály

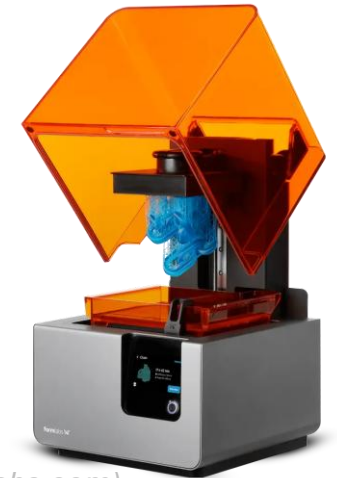
- FDM: ABS, PLA, PETG, Nylon, TPU, kompozity...
  - SLA: resiny (*standard, clear, tough, flexible...*)
  - SLS: Nylon 12 (PA12), Nylon 11 (PA11), PP, TPU...
  - SLM: nerezové oceli, AlSi10Mg, Ti6Al4V, Ni-slityny
-
- Ostatní technologie: WAAM, MJF, BJ, LOM...
  - Ostatní materiály: keramika, Mg-slityny, vosk, papír...

FDM

(prusa3d.com)

SLA

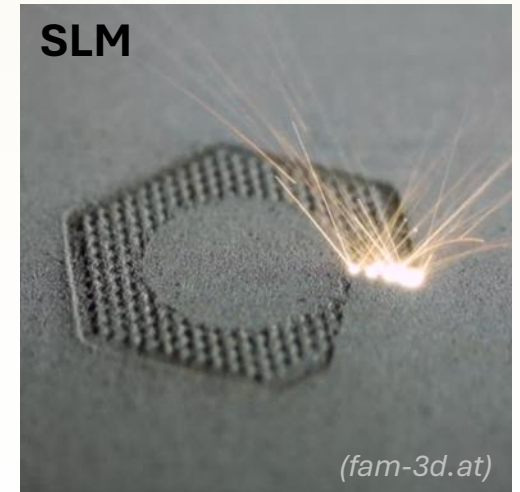
(formlabs.com)

SLS

(weirather.com)

SLM

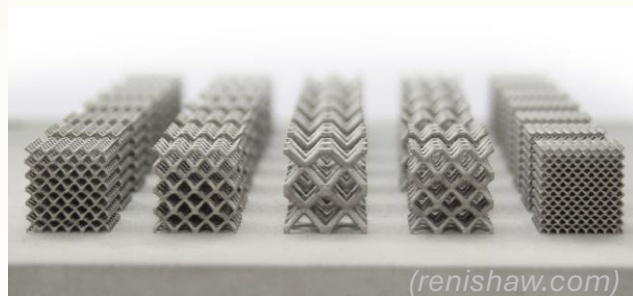

(fam-3d.at)

ADITIVNÍ TECHNOLOGIE

Příklady využití...

- Komplexní součásti
- Chladiče
- Topologická optim. (biomimetika)
- Mřížkové struktury
- Mapování struktur (odlehčení)
- ...
- Vesmírný průmysl a letectví
- Automobilový průmysl
- Zdravotnictví (protézy, náhrady)
- Šperkařství
- ...

ADITIVNÍ TECHNOLOGIE

Orientační cena materiálu

Materiál	Hustota (kg/m ³)	Cena (Kč/kg)	Objemová cena (Kč/cm ³)
Nerezová ocel	8 000	70	0,56
316L (prášek)		1 250	10
Al-slityny	2 800	100	0,28
AlSi10Mg (prášek)		900	2,52
Ti-slityny	4 800	550	2,64
Ti6Al4V (prášek)		3 000	14,4
PLA	1 300	70	0,091
PLA (filament)		600	0,78

(met3dp.com; prusa3d.com; ASHBY M. F., 2021)

(60×31×48 mm)
„Benchy“ lodička

(180×180×80 mm)
Oběžné kolo dmychadla

(printables.com)

ADITIVNÍ TECHNOLOGIE

Orientační cena tisku (1 kus)

Technologie	Díl	Materiál	Proces a obsluha		Celkem
			(práce)	(stroj)	
FDM (PLA, 15% výplň)	Benchy (9,3 cm ³)	8 Kč	105 Kč (100 Kč)	(5 Kč)	113 Kč
	Ob. kolo (200 cm ³)	160 Kč	350 Kč (300 Kč)	(50 Kč)	510 Kč
SLM (AlSi10Mg)	Benchy (15,6 cm ³)	40 Kč	4 800 Kč (3 700 Kč)	(2 100 Kč)	4 840 Kč
	Ob. kolo (593,5 cm ³)	1 500 Kč	36 000 Kč (4 700 Kč)	(31 300 Kč)	37 500 Kč

(met3dp.com; prusa3d.com; ASHBY M. F., 2021)

(60×31×48 mm)
„Benchy“ lodička

(180×180×80 mm)
Oběžné kolo dmychadla

(printables.com)

UDRŽITELNOST ADITIVNÍCH TECHNOLOGIÍ

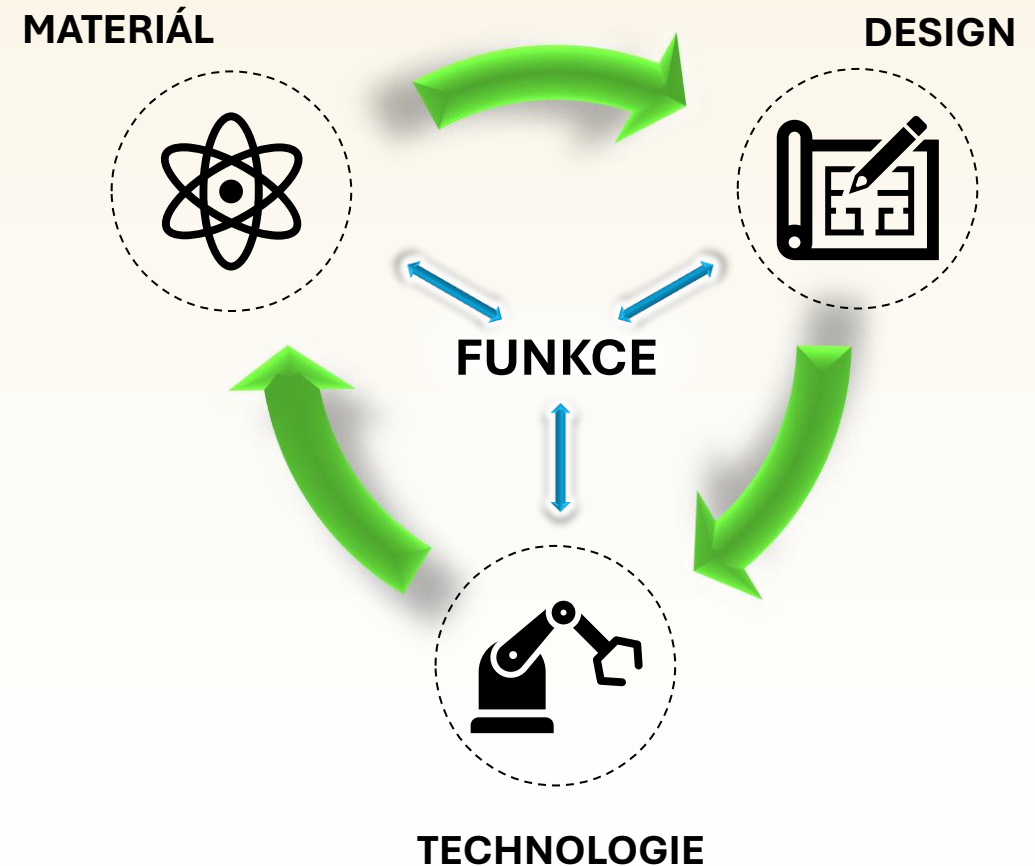

(deepai.org)

VYUŽITÍ AT VE PROSPĚCH UDRŽITELNÉHO DESIGNU

MOŽNOSTI ADITIVNÍCH TECHNOLOGIÍ

- Vliv designu
  - Redukce počtu součástí
  - Dopad na výrobní, provozní a likvidační náklady
- Vliv technologie
  - Náhrada konvenčních výrobních technologií
- Vliv materiálu
  - Jaký dopad má volba materiálu
  - Multimateriálový tisk
- **PŘÍPADOVÉ STUDIE**
  - Efektivita výroby
  - Materiál & technologie

POTENCIÁL ADITIVNÍCH TECHNOLOGIÍ

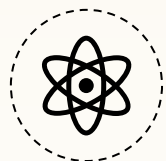

Snížená spotřeba materiálu díky téměř finálnímu tvaru součástí

Zkrácení obráběcího času kompenzuje obvykle vyšší procesní náklady AT

Zpracování obtížně obrobitelných materiálů (např. superslitiny)

Lokalizace výroby může snížit produkci CO₂ díky energetickému mixu země

Zdroje a surový materiál

Odpad

Snížené náklady na uskladnění a transport díky nižší hmotnosti a spotřebě materiálu

Integrovaný design snižuje počet potřebných součástí, zjednodušuje kompletaci a snižuje hmotnost

Recyklaci až 100 % kovového prášku umožňují nově vznikající procesy.

Optimalizovaný design produktu snižuje hmotnost a zvyšuje efektivitu, která vede ke značným úsporám i během používání

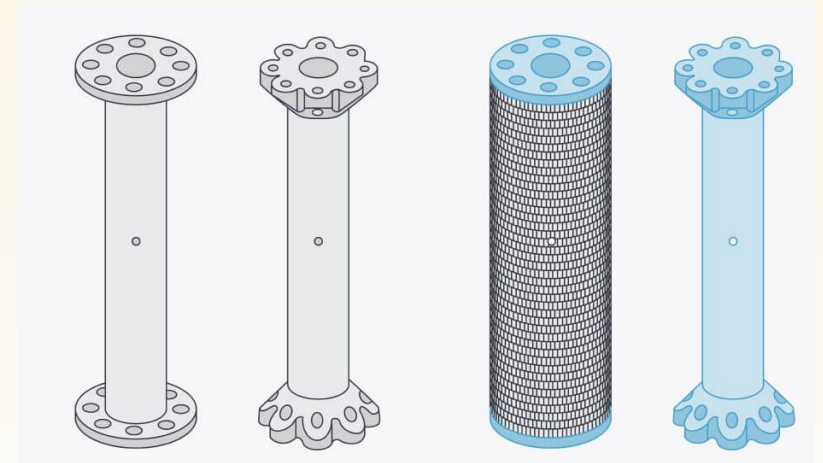
(ampower.eu)

VLIV DESIGNU

Při návrhu designu je třeba zohlednit

- Vliv na cenu/náročnost/efektivitu výroby (nutnost použití podpór, orientace součástí)
- Celkový objem/hmotnost materiálu (výplň → nižší hmotnost)
- Účelnost součástí (funkční nebo estetická)
- Možnost upgradu zastaralých částí (modulárnost)
- Možnost výměny součástí s krátkou životností (např. holicí strojek + žiletka)

(protolabs.com)

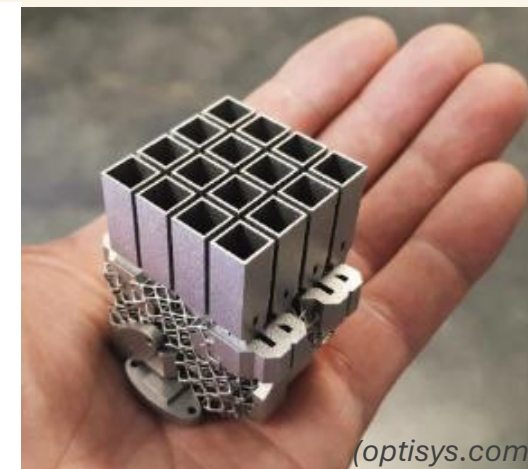
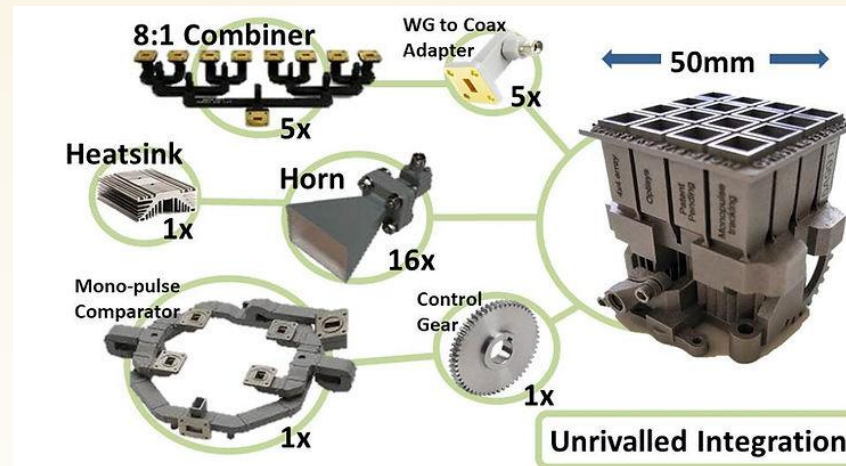
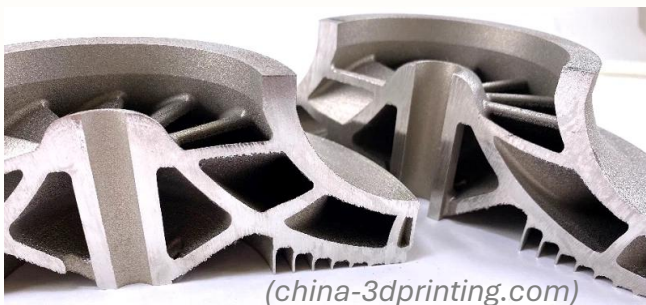
(prusa3d.com)

VLIV DESIGNU

Zjednodušení sestavy

- Náhrada sestavy jedním dílem
  - složité sestavy
  - flexibilní mechanismy
  - lopatkové turbíny, lodní šrouby
  - tepelné výměníky, chladiče
- Snížení výrobního času a nákladů
- Eliminace jiných výrobních procesů (např. svařování více dílů)

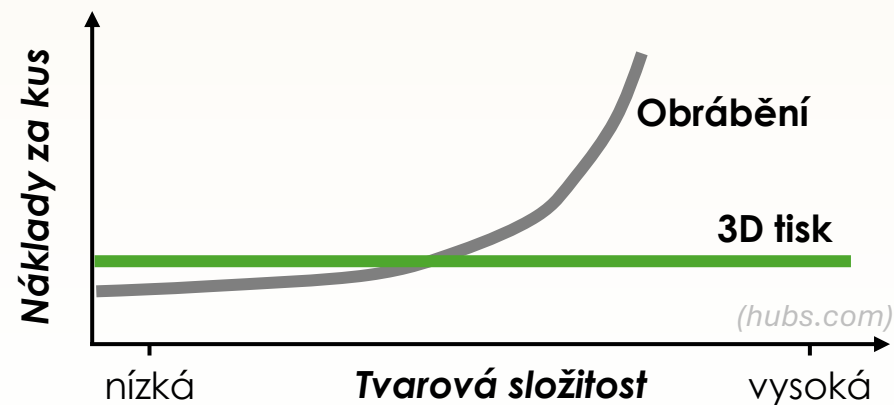
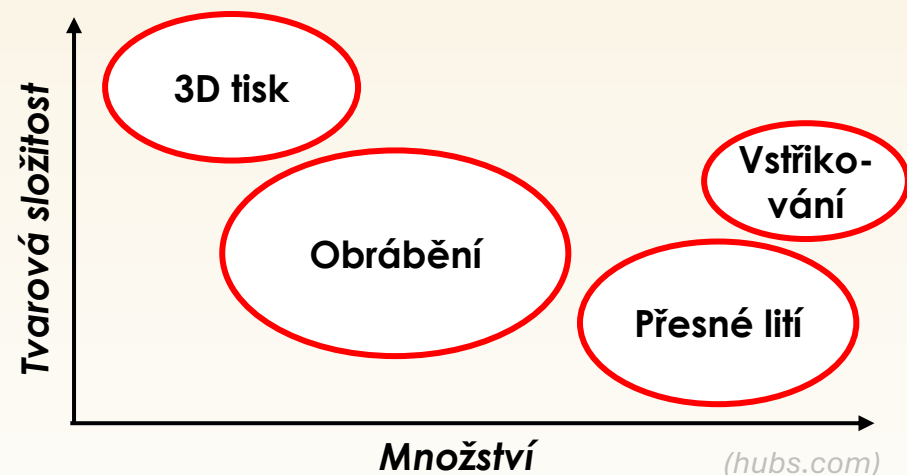

VLIV TECHNOLOGIE

Náhrada konvenčních technologií

- Obtížně výrobitelné komplexní geometrie
  - Potřeba rychlého dodání dílu (24 h)
  - Kusová výroba
  - Prototypování
  - Těžko obrobitelné materiály
-
- **3D tisk:** „cena“ je úměrná hmotnosti součásti
  - **Obrábění:** „cena“ je úměrná tvarové složitosti

VLIV TECHNOLOGIE

Náhrada konvenčních technologií

- Obtížně výrobitelné komplexní geometrie
- Potřeba rychlého dodání dílu (24 h)
- Kusová výroba
- Prototypování
- Těžko obrobitelné materiály

Materiál	Výrobní série			
	1-10	10-100	100-1000	>1000
Plast	3D tisk	3D tisk (obrábění)	Obrábění (vstřikování)	Vstřikování
Kov	3D tisk, obrábění*	Obrábění (3D tisk)	Obrábění (odlévání)	Odlévání

*silně závislé na geometrii

(hubs.com)

(hubs.com)

(VAVERKA O., 2017)

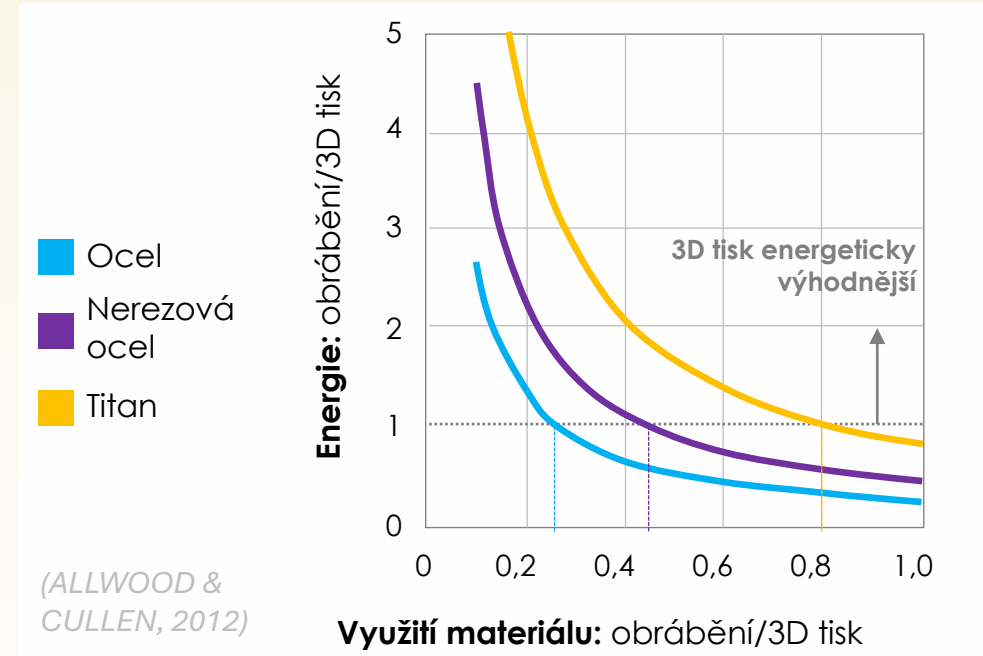
(hubs.com)

VLIV TECHNOLOGIE

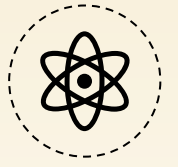
Energetická (ne)náročnost

- Příkon SLM strojů 3÷10 kW
  - +post-processing (tepelné zpracování, odstranění podpor, úprava funkčních ploch, přesívání prášku...)
- Příkon CNC 5-osých fréz 10÷20 kW
- Silně závislá na složitosti geometrie a použitém materiálu

3D tisk je energeticky výhodnější pokud se při konvenční výrobě odebírá více než 55 % materiálu.

(pro nerezovou ocel; započítána energie na výrobu materiálu)

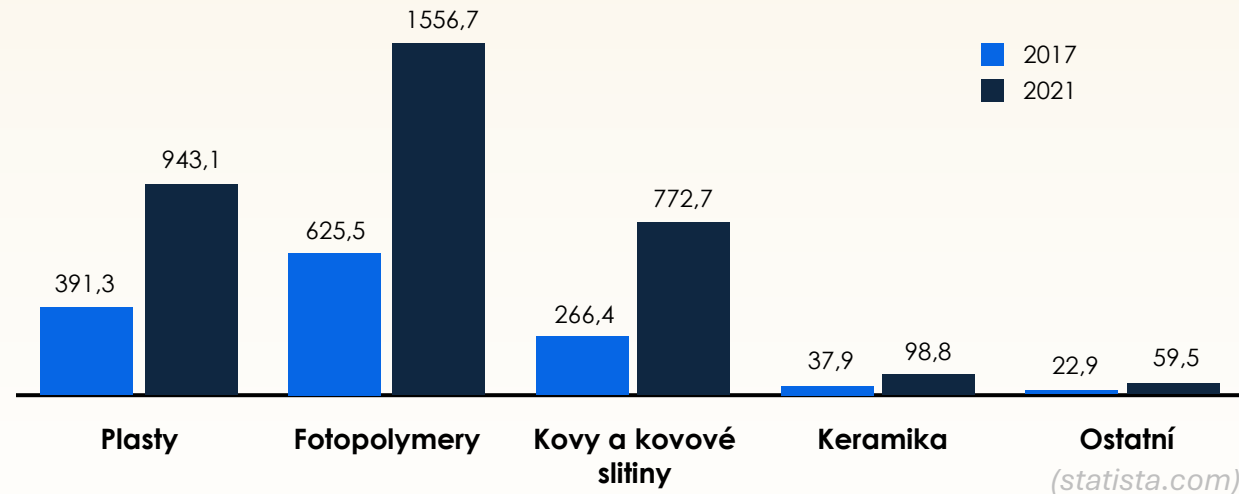

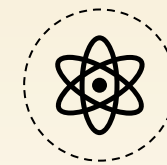
VLIV MATERIÁLU

Rozdělení trhu s 3D tiskem dle materiálu

- Polymery: ~60 %
  - PLA, ABS, standard resin, SLS nylon
  - Obecně menší energetická náročnost
  - **Nízká recyklovanost (přispívají ke znečištění)**
  - Limitující mohou být mechanické vlastnosti
- Kovy: ~25 %
  - Oceli, Al-slityny, Ti-slityny
  - Obecně vyšší energetická náročnost
  - **Velmi vysoká recyklovanost**
- Ostatní: ~15 %
  - keramika, vosk, papír
  - Materiály pro specifické aplikace

Podíl jednotlivých materiálů na globálním trhu s 3D tiskem
(v mil. USD)

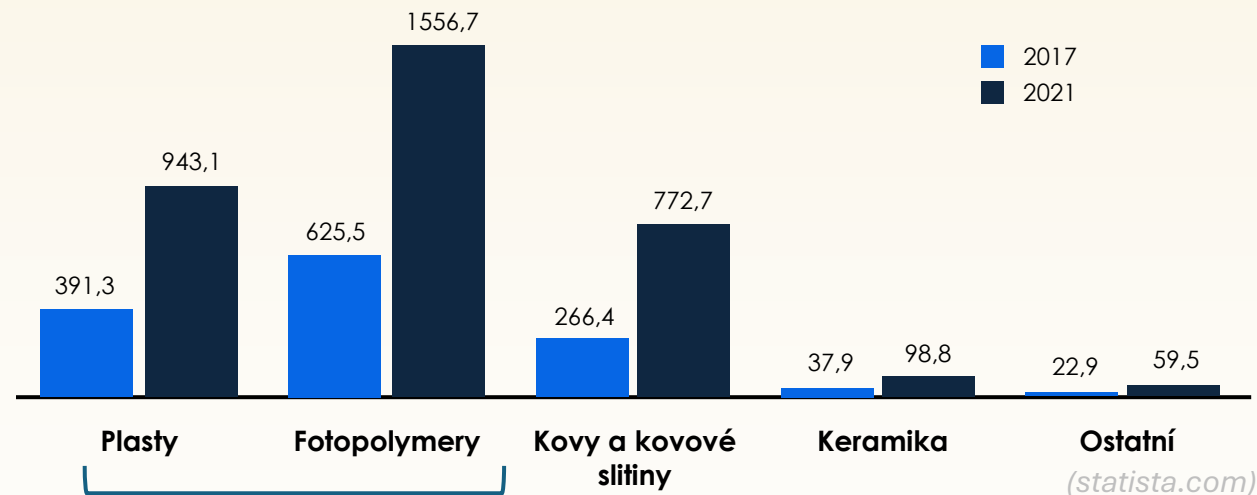
VLIV MATERIÁLU

Rozdělení trhu s 3D tiskem dle materiálu

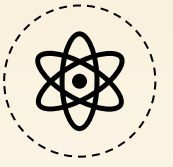
- Polymery: ~60 %
  - **Nízká recyklovanost (přispívají ke znečištění)**
- ✓ Poloviční uhlíková stopa, vyšší náročnost na vodu
- ✓ Rozložitelnost (význam při plném nahrazení nerozložitelných plastů)
- ✓ Srovnatelné mechanické vlastnosti
- ! Plasty spotřebují 5 % roční produkce ropy (transport, vytápění, výroba elektřiny: 83 %)
- ! Úzké procesní okno mezi teplotou zpracování a rozkladu

(ASHBY, M F., 2023)

Podíl jednotlivých materiálů na globálním trhu s 3D tiskem (v mil. USD)

Plasty dominují AT →
co zmůžou BIOPLASTY?

VLIV MATERIÁLU

Volba vhodného materiálu

- Rozdílné aspekty

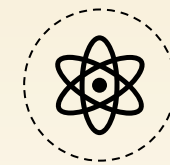
Vlastnosti

- mechanické vlastnosti
- hustota
- cena
- dostupnost

Produkce materiálu

Materiál	Obj. Cena (Kč/dm ³)	Měrná tuhost (GPa·dm ³ /kg)	Cena za tuhost (Kč/GPa·dm ³)
Nízkouhlíková ocel	130	27	600
Nerezová ocel	546	25	3 000
Al-slitiny	265	26	4 000
Ti-slitiny	2 429	24	22 000
ABS	66	2	28 000
PE	33	1	45 000
CRFP	1 188	67	12 000
Dřevo	10	18	1 000

(ASHBY, M F., 2021)

VLIV MATERIÁLU

Volba vhodného materiálu

▪ Rozdílné aspekty

Vlastnosti

- mechanické vlastnosti
- hustota
- cena
- dostupnost

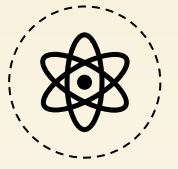
Zpracování

- zpracování danou technologií
- teplota zpracování (vyhřívaná komora)
- množství odpadu
- dopad na životní prostředí
- recyklace

Produkce materiálu

Materiál	Emise CO ₂ (kg _{CO2} /kg)	Spotřeba vody (l/kg)	EKO zátěž (kg _{CO2} ·l·Kč/cm ³)
Nízkouhlíková ocel	2,3	46	15
Nerezová ocel	5,4	130	380
Al-slitiny	12	1000	3 200
Ti-slitiny	36	290	25 000 →
ABS	3,4	170	40
PE	2,2	58	5
CRFP	35	1400	58 000 →
Dřevo	0,5	700	5

(ASHBY, M.F., 2021)

VLIV MATERIÁLU

Multimateriálový tisk

- Kombinace materiálů → nové možnosti
  - např. nerezová ocel + měď; PLA + TPU
  - překonání limitů současných technologií (chladiče, motory, mechanismy...)
- Náročnější výroba, obtížná likvidace (recyklace)

Multibarevný tisk

- Pouze estetická funkce
- Velké množství odpadu
  - možnost snížení pomocí vícero tiskových hlav
  - Přetavení v nový filament?

PŘÍPADOVÉ STUDIE

- Efektivita výroby
- Materiál & technologie

(hlhrapid.com)

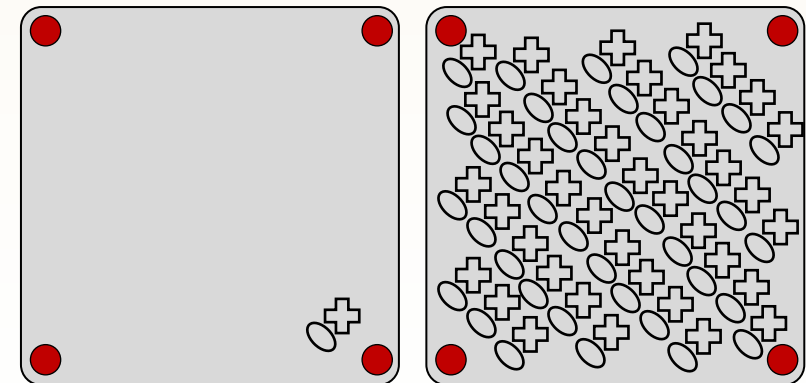
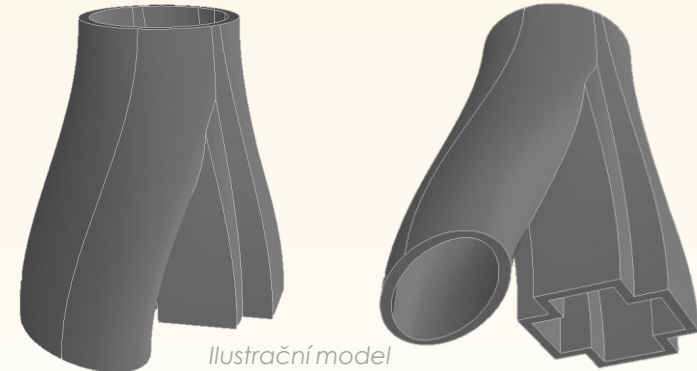

EFEKTIVITA VÝROBY

Případová studie #1 (Piili et al., 2015)

Čím více, tím lépe: fitinka

- Materiál nerezová ocel
- Dvě velikosti součástí
  - Velká: 40×20×39 mm, t = 1 mm
  - Malá: 20×10×19,5 mm, t = 1 mm
- Dva extrémy využitelnosti stavebního prostoru
  - Jedna stavba = jeden kus
  - Jedna stavba = plná platforma (40 ks / 170 ks)
- Zaměřeno pouze na produkci součástí (bez osobních a post-processingových nákladů)

1 kus

Plná platforma
(velká součást)

EFEKTIVITA VÝROBY

Případová studie #1 (Piili et al., 2015)

Čím více, tím lépe: fitinka

- Velká součást (40 ks)
  - Časová úspora: 80,7 %
  - Úspora nákladů: 79,6 %
- Malá součást (170 ks)
  - Časová úspora: 91,6 %
  - Úspora nákladů: 91,2 %
- **Pro nejvyšší efektivitu aditivní výroby se vždy využívá maximální možný stavební prostor**

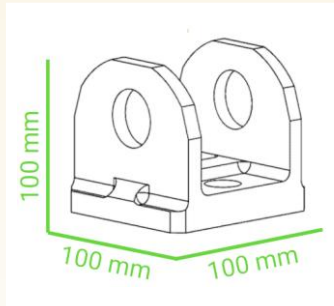
(Kč/ks)	Velká		Malá	
	1 ks	40 ks	1 ks	170 ks
Cena za využití stroje	3 950	638	1 805	160
Cena energie	49	9	22	2
Cena materiálu	61	61	8	8
Celková cena	4 060	708	1 835	169
Výrobní čas (min/ks)	529	102	244	20,6

MATERIÁL & TECHNOLOGIE

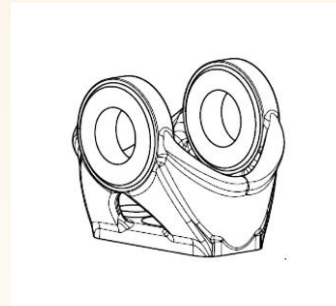
Případová studie #2 (AMPOWER GmbH & Co. KG, 2022)

Letadlová konzola

Design

Původní design

Design pro AT
(úspora 50 % hmotnosti)

Technologie

- Práškový kovový 3D tisk (L-PBF), frézování, odlévání

Materiál

- Al-slitina, nerezová ocel, Ti-slitina

Nastavení 3D tisku

Množství	1 000 ks
Výška vrstvy	60 μm
Výkon laseru	400 W
Tepelné zpracování	ANO
Energetický mix ($\emptyset$ EU)	230 g CO ₂ /kWh

555 g $\frac{\text{CO}_2}{\text{kWh}}$

Současná
hodnota Číny

230 g $\frac{\text{CO}_2}{\text{kWh}}$

Současná
hodnota EU

11 g $\frac{\text{CO}_2}{\text{kWh}}$

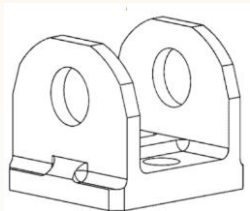
Plné využití
obnovitelných
zdrojů v EU

MATERIÁL & TECHNOLOGIE

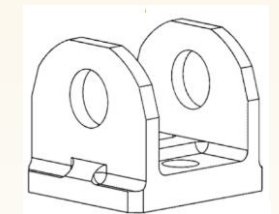
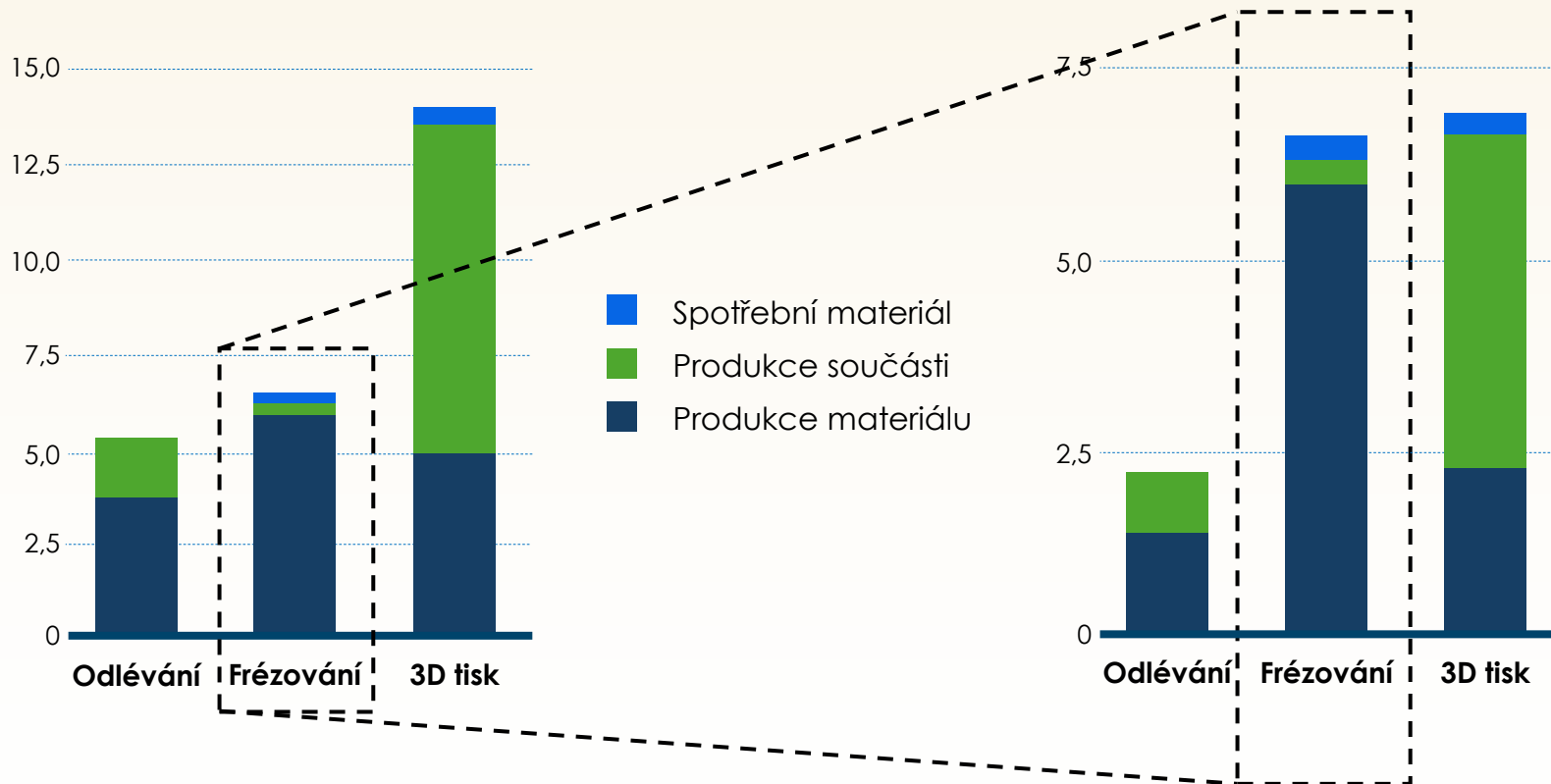
Případová studie #2 (AMPOWER GmbH & Co. KG, 2022)

Emise CO₂ (kg/kus)

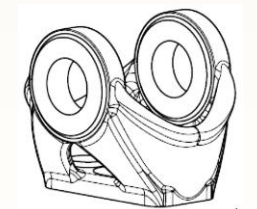
- Al-slitina

3D tisk
frézování
odlévání

frézování

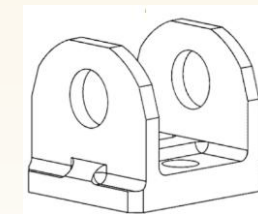
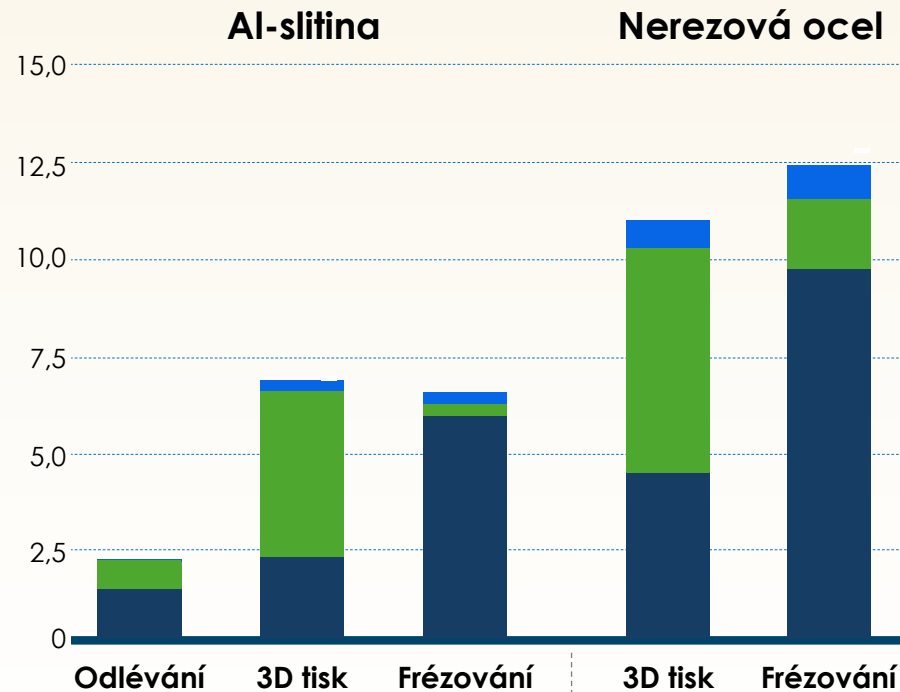
3D tisk
odlévání

MATERIÁL & TECHNOLOGIE

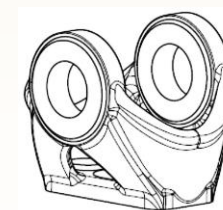
Případová studie #2 (AMPOWER GmbH & Co. KG, 2022)

Emise CO₂ (kg/kus)

- Spotřební materiál
- Produkce součásti
- Produkce materiálu

frézování

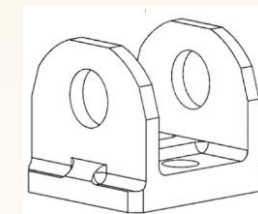
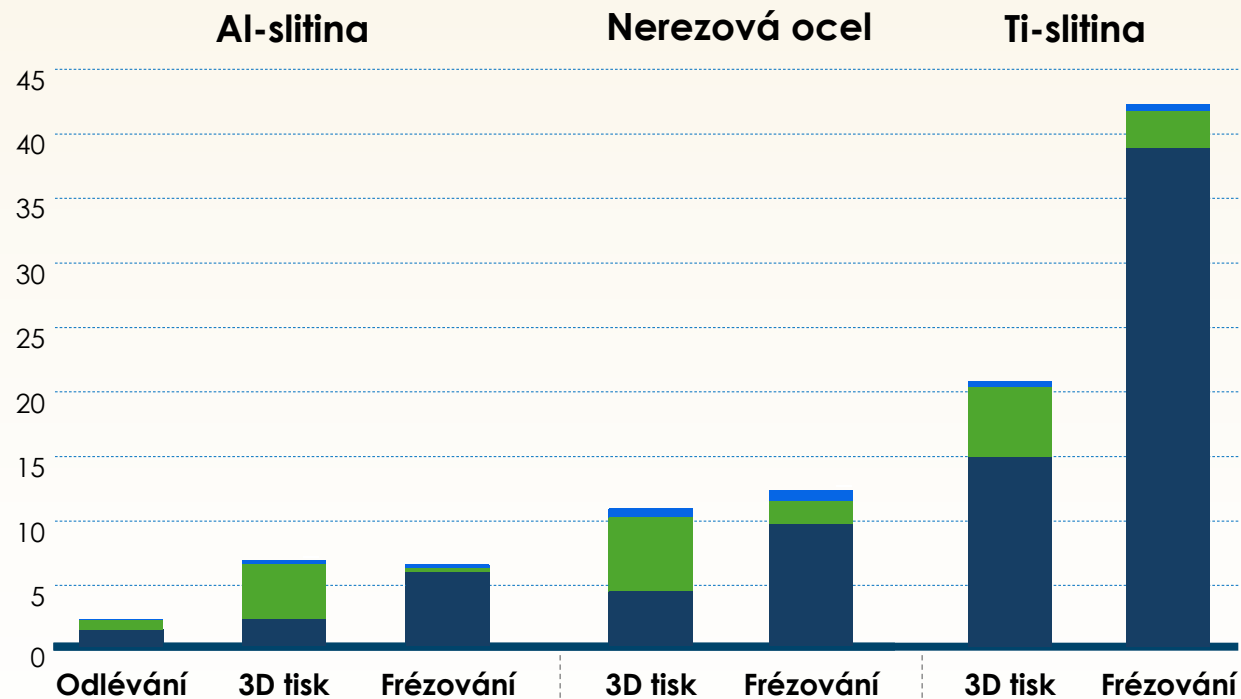
3D tisk
odlévání

MATERIÁL & TECHNOLOGIE

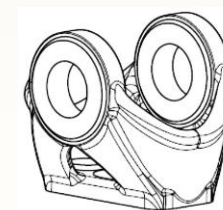
Případová studie #2 (AMPOWER GmbH & Co. KG, 2022)

Emise CO₂ (kg/kus)

- Spotřební materiál
- Produkce součásti
- Produkce materiálu

frézování

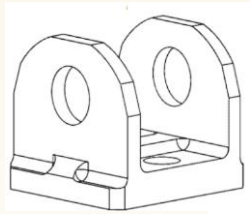

L-PBF odlévání

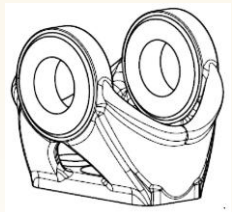
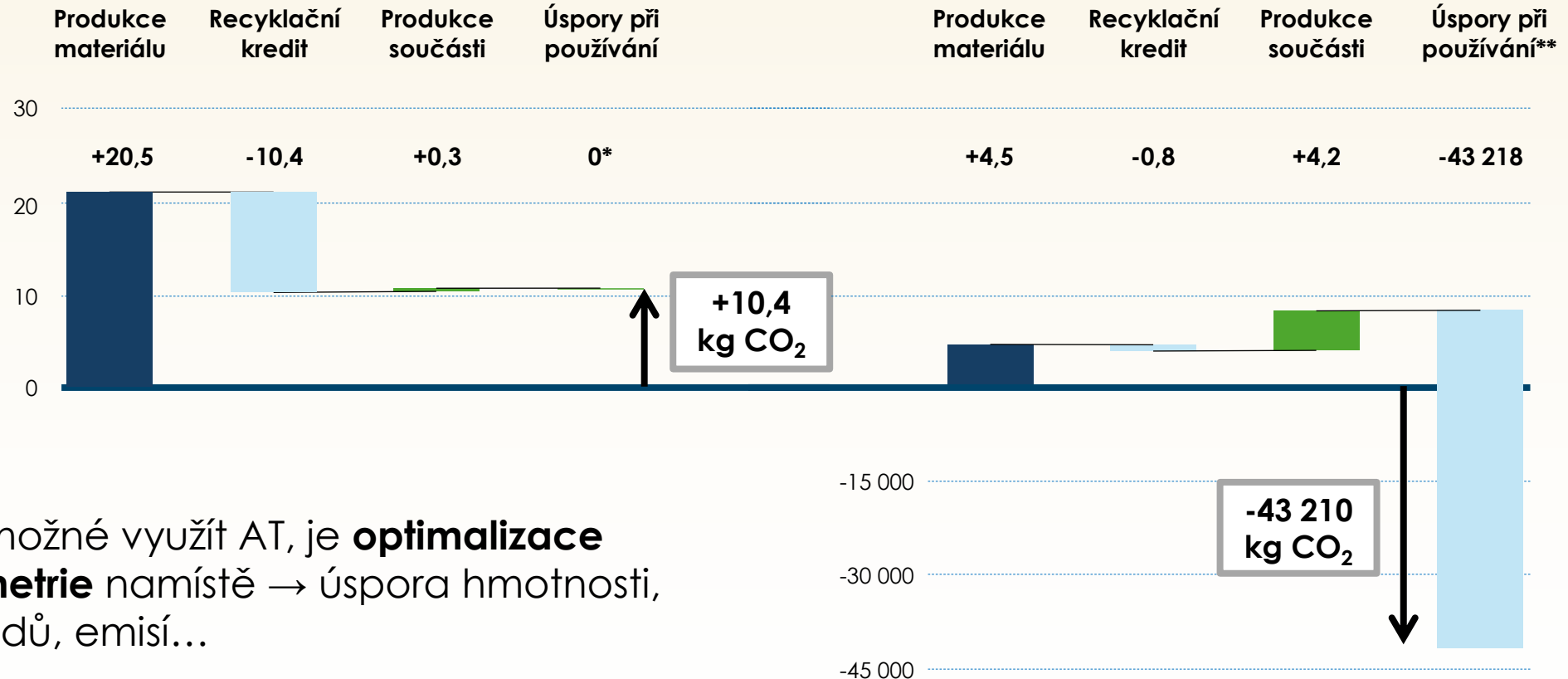
MATERIÁL & TECHNOLOGIE

Případová studie #2 (AMPOWER GmbH & Co. KG, 2022)

Výrobou to nekončí!

frézování

3D tisk

- Je-li možné využít AT, je **optimalizace geometrie** namísto → úspora hmotnosti, nákladů, emisí...

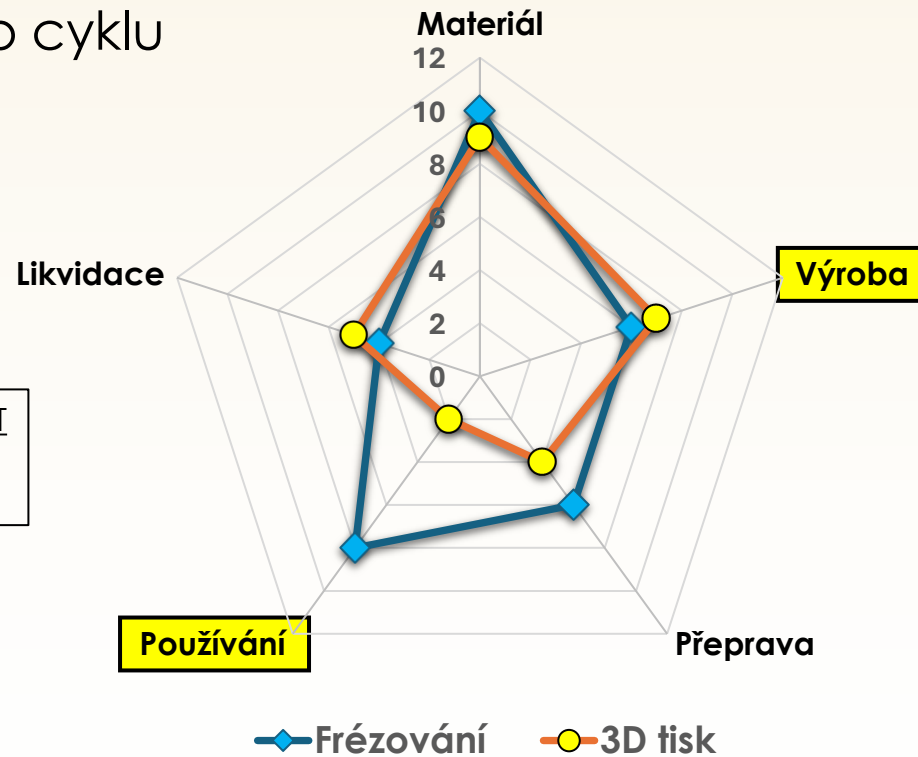
*Referenční hodnota
**Úspora paliva 2 500 l/kg $\approx$ 6,3 tuny CO₂/kg;
20 let provozu

MATERIÁL & TECHNOLOGIE

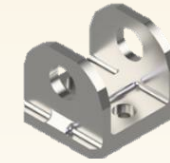
Případová studie #2 (AMPOWER GmbH & Co. KG, 2022)

Zjednodušené srovnání

- Náročnost fází životního cyklu

NÁROČNOST
1 – nízká
10 – vysoká

Materiálové zdroje
Spotřeba energie
Emise CO₂

	Materiál	Výroba	Přeprava	Používání	Likvidace
Materiálové zdroje	4	3	0	0	-2
Spotřeba energie	3	1	3	4	3
Emise CO ₂	3	2	3	4	3

Σ = 34

Materiálové zdroje
Spotřeba energie
Emise CO₂

	Materiál	Výroba*	Přeprava	Používání	Likvidace
Materiálové zdroje	2	1	0	0	-1
Spotřeba energie	4	3	2	1	3
Emise CO ₂	3	3	2	1	3

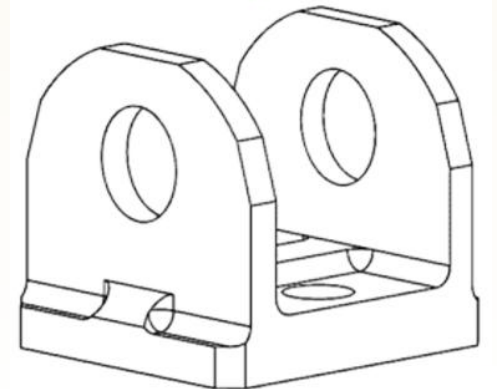
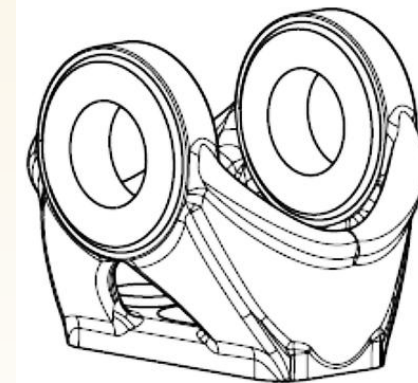
* Včetně post-processingu Σ = 28

MATERIÁL & TECHNOLOGIE

Případová studie #2 (AMPOWER GmbH & Co. KG, 2022)

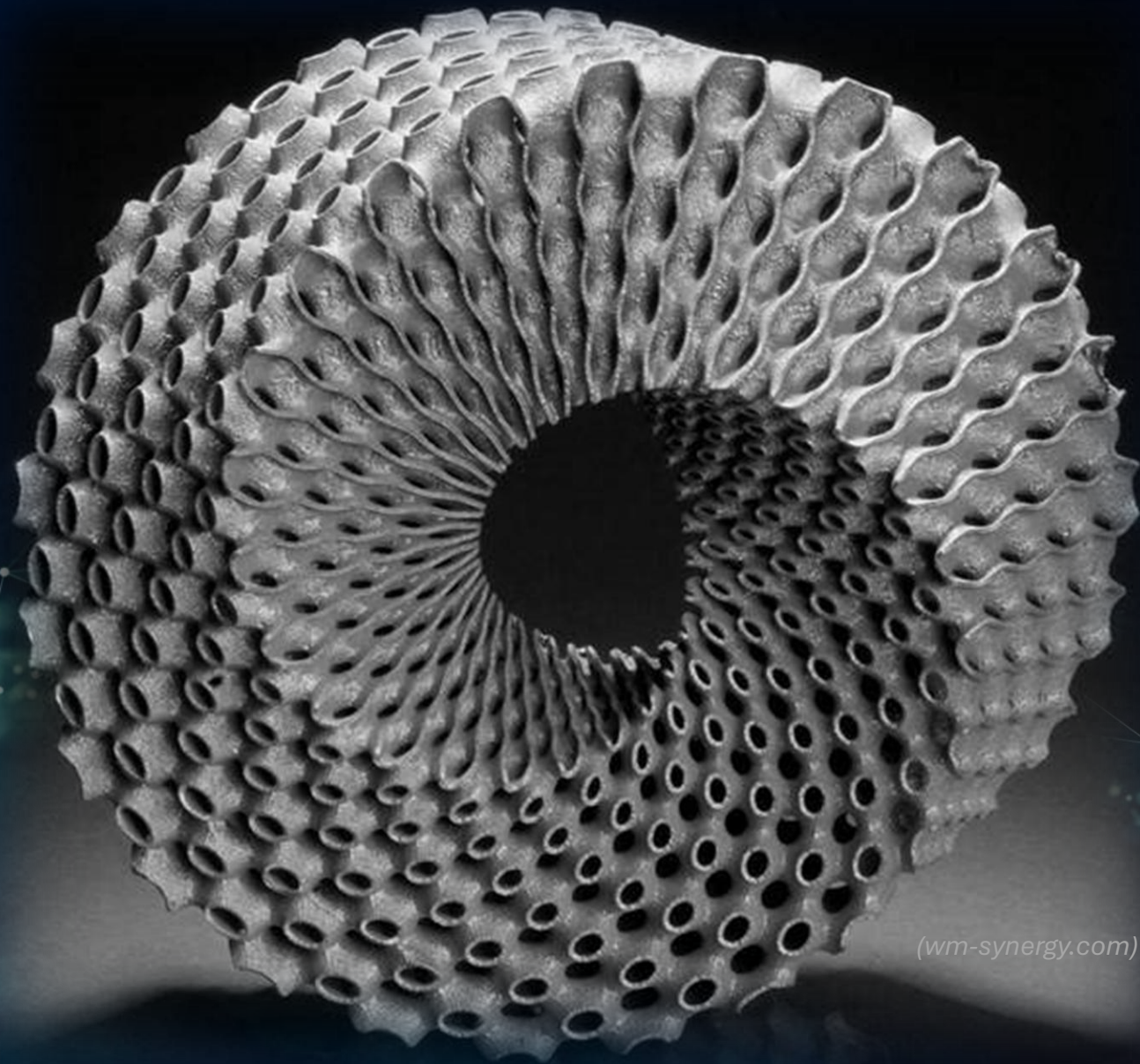
Shrnutí

- **Materiál:** vyhovující mechanické vlastnosti → volit energeticky méně náročný materiál
- **Technologie:** AT mohou být energeticky náročnější než konvenční výroba, ale nabízí mnohem větší volnost při optimalizaci designu
- **Optimalizovaný design „aktivní“ součásti generuje řádově méně emisí**

ZÁVĚR

(wm-synergy.com)

KROKY K UDRŽITELNÉ (ADITIVNÍ) VÝROBĚ

Optimalizovaný design pro AT výrazně **snižuje** emise CO₂, jelikož velká část připadá na **produkci surového materiálu**

Využití **obnovitelných zdrojů energie** **během produkce surového materiálu** má významný dopad na snížení uhlíkové stopy, hlavě u Ti-slitin

Aditivní technologie **nejsou vždy jednoznačně neudržitelnější** výrobní metodou

Energetické **úspory při používání optimalizované součásti** mohou být **násobně vyšší** než emise vzniklé při výrobě

Lokální aditivní výroba napájená obnovitelnými zdroji výrazně snižuje uhlíkovou stopu součásti, zejména pro oceli a Al-slityny

Počet vyráběných kusů součásti výrazně **ovlivňuje efektivitu** použité výrobní technologie

nEKOnečný KOLOBĚH

MATERIÁL

TECHNOLOGIE

FUNKCE

DESIGN

nEKOnečný KOLOBĚH

Materiál: Volte materiál s vyhovujícími mechanickými vlastnostmi, který je méně energeticky náročný nebo alespoň dobře recyklovatelný.

Technologie: Rozdílné technologie jsou různě energeticky náročné – zamyslete se nad nimi s ohledem na funkci součásti a vyráběného množství.

FUNKCE

Design: Optimalizovaný design součásti naplno využívá možností a potenciálu zvoleného materiálu i technologie.

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN OBNOVY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST!

Ing. Vítězslav Sobol

POUŽITÉ ZDROJE

Snímek 3

- [Lattice Structure made by 3D printing]. In: *uptivemfg.com* [online]. Dostupné z: <https://uptivemfg.com/3d-printing-material-spotlight-17-4-ph-stainless-steel/>

Snímek 4

- [Průvodce 3D tiskem]. In: *hubs.com* [online]. Dostupné z: <https://www.hubs.com/guides/3d-printing/>

Snímek 5

- [FDM tiskárna]. In: *Prusa3D.com* [online]. Dostupné z: <https://www.prusa3d.com/de/produkt/original-prusa-mk4s-3d-drukker-5/>
- [SLA printer]. In: *formlabs.com* [online]. Dostupné z: <https://formlabs.com/3d-printers/form-2/>
- [SLS printing]. In: *weirather.com* [online]. Dostupné z: <https://www.weirather.com/en/products/weirather-laser-sintering-3232/>
- [SLM printing]. In: *fam-3d.at* [online]. Dostupné z: <https://www.fam-3d.at/en/3d-print/technology>

Snímek 6

- [3D printed Bugatti brake caliper]. In: *newsroom.bugatti.com* [online]. Dostupné z: <https://newsroom.bugatti.com/press-releases/the-bugatti-tourbillon-configuration>
- [TPMS structure]. In: *ntop.com* [online]. Dostupné z: <https://www.ntop.com/resources/blog/copper-additive-manufacturing-for-heat-exchanger-design/>
- [Helmet with Lattice structure]. In: *carbon3d.com* [online]. Dostupné z: <https://www.carbon3d.com/resources/case-study/case-study-how-oeschsler-went-from-design-to-serial-production-of-riddell-helmet-liners-in-100-days>
- [Lattices Structures]. In: *renishaw.com* [online]. Dostupné z: <https://www.renishaw.com/media/pdf/en/1faa695cab64305a3abe5a3ab0af940.pdf>
- [3D printed hip joint implant]. In: *jabil.com* [online]. Dostupné z: <https://www.jabil.com/blog/3d-printing-in-healthcare.html>

Snímek 6

- [3D printed jewellery]. In: *formlabs.com* [online]. Dostupné z: <https://formlabs.com/blog/3d-printed-jewelry/>

Snímek 7 a 8

- [Metal powder price]. In: *met3dp.com* [online]. Dostupné z: <https://met3dp.com/product/>
- ASHBY, M. F. *Materials and the environment: eco-informed material choice*. Kidlington: Butterworth-Heinemann, [2021]. ISBN 978-0-12-821521-0. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/C2016-0-04008-1>
- [Cena PLA filamentu]. In: *Prusa3D.com* [online]. Dostupné z: <https://www.prusa3d.com/product/prusament-pla-prusa-galaxy-black-2kg/>
- [Benchy lodička]. In: *printables.com* [online]. Dostupné z: <https://www.printables.com/model/3161-3d-benchy>
- [Oběžné kolo dmychadla]. In: *printables.com* [online]. Dostupné z: <https://www.printables.com/model/938602-impeller-stl-tutorial/files>
- [Kalkulačka 3D tisku]. In: *Prusa3D.com* [online]. Dostupné z: https://blog.prusa3d.com/cs/kalkulacka-nacenovani-3d-vytisku_38905/

Snímek 9

- [3D printer that makes a corn]. Online. In: AI Image Generator. Dostupné z: DeepAI, <https://deepai.org/machine-learning-model/text2img> [cit. 2025-03-18]

Snímek 11

- AMPPOWER GMBH & CO. KG. *Sustainability of Metal Additive Manufacturing* [online]. 2022. Dostupné z: <https://ampower.eu/insights/sustainability-of-metal-additive-manufacturing/>

Snímek 12

- [Support structure for 3D printing]. In: *protolabs.com* [online]. Dostupné z: <https://www.protolabs.com/en-gb/resources/design-tips/3d-printing-cost/>
- [Typy výplně v PrusaSliceru]. In: *Prusa3D.com* [online]. Dostupné z: https://blog.prusa3d.com/cs/vse-co-potrebuje-znat-o-tiskovych-vyplnich_43579/

POUŽITÉ ZDROJE

Snímek 13

- [Horn Arrays]. In: *optisys.com* [online]. Dostupné z: <https://www.optisys.com/>
- [Unsupported metal 3D printing]. In: *china-3dprinting.com* [online]. Dostupné z: <https://www.china-3dprinting.com/info/unsupported-metal-3d-printing-technology-enabl-76744758.html>
- [3D printed jet engine]. In: *ptc.com* [online]. Dostupné z: <https://www.ptc.com/en/blogs/corporate/first-fully-3d-printed-jet-engine-additive-manufacturing-breakthrough>
- [Compliant space pointing mechanism]. In: *BYU, printables.com* [online]. Dostupné z: <https://www.printables.com/model/580987-2-dof-fully-compliant-space-pointing-mechanism>

Snímek 14 a 15

- [3D printing vs CNC machining]. In: *hubs.com* [online]. Dostupné z: <https://www.hubs.com/knowledge-base/3d-printing-vs-cnc-machining/>
- VAVERKA, O. Optimalizace těhlice Formule Student pro výrobu SLM technologií. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta strojního inženýrství, 2017. 94 s. Vedoucí diplomové práce doc. Ing. Daniel Koutný, Ph.D. Dostupné z: <https://www.vut.cz/studenti/zav-prace/detail/100714>

Snímek 16

- ALLWOOD J., CULLEN J. M., *Sustainable Materials: with Both Eyes Open* [online]. 2012, UIT Cambridge Ltd. Dostupné z: <https://www.uselessgroup.org/publications/book/chapters>

Snímek 17 a 18

- [Podíl materiálů na trhu s 3D tiskem]. In: *statista.com* [online]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/828992/global-market-for-3d-printing-services-by-material-type/>
- ASHBY, M. F. *Materials and sustainable development* [online]. 2nd edition. Oxford: Butterworth-Heinemann, [2023]. ISBN 978-0-323-98361-7. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/C2021-0-00557-5>

Snímek 19 a 20

- ASHBY, M. F. *Materials and the environment: eco-informed material choice*. Kidlington: Butterworth-Heinemann, [2021]. ISBN 978-0-12-821521-0. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/C2016-0-04008-1>

Snímek 21

- [Multimaterial metal 3d printing]. In: *leap71.com* [online]. Dostupné z: <https://leap71.com/2023/04/20/multimaterial-metal-printing-the-future-of-additive-manufacturing/>
- [Multicolour 3D printing waste]. In: *formfutura.com* [online]. Dostupné z: <https://formfutura.com/blog/reduce-reuse-recycle/>
- [Multimaterial TPU pliers]. In: *printables.com* [online]. Dostupné z: <https://www.printables.com/model/954364-multi-material-tpu-pliers/comments>

Snímek 22

- [3D printed plastic gears]. In: *hlhrapid.com* [online]. Dostupné z: <https://hlhrapid.com/knowledge/what-is-fdm-3d-printing/>

Snímek 23 a 24

- PIILI, H., A. HAPPONEN, T. VÄISTÖ, V. VENKATARAMANAN, J. PARTANEN. Cost Estimation of Laser Additive Manufacturing of Stainless Steel. *Physics Procedia* [online]. 2015, 78, 388-396. ISSN 18753892. Dostupné z: doi:10.1016/j.phpro.2015.11.053

Snímek 25 až 31

- AMPower GMBH & CO. KG. *Sustainability of Metal Additive Manufacturing* [online]. 2022. Dostupné z: <https://ampower.eu/insights/sustainability-of-metal-additive-manufacturing>

Snímek 32

- [TPMS structure]. In: *wm-synergy.com* [online]. Dostupné z: <https://wm-synergy.com/additive-manufacturing-next-industrial-revolution/>

Snímek 33 až 35

- [Forest]. In: *freepik.com* [online]. Dostupné z: https://www.freepik.com/free-photo/drone-view-greenery-forest-with-dirt-road_19075397.htm#fromView=search&page=1&position=20&uuid=ba7cf298-2762-457c-94a7-827f8bc35e34&query=forest